אמר רבא *והוא דכי רהיט לעיקרו מטי, א"ל אביי והא חשכה לביתו קתני חשכה לביתו אבל לעיקרו של אילן מצי אזיל. איכא דאמרי אמר רבא חשכה לו כי מסגי קלי קלי אבל רהיט מטי. רבה ורב יוסף הוו קא אזלי באורחא א"ל רבה לרב יוסף תהא שביתתנו תותי דיקלא דסביל אחוה ואמרי לה תותי דיקלא דפריק מריה מכרגא (ידע ליה מר) א"ל לא ידענא ליה, אמר ליה סמוך עלי דתניא ר' יוסי אומר *אם היו שנים אחד מכיר ואחד שאינו מכיר זה שאינו מכיר מוסר שביתתו למכיר, וזה שמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני ולא היא לא תנא ליה *כר' יוסי אלא כי היכי *דליקבל לה מיניה משום דר' יוסי נימוקו עמו: אם אינו מכיר או שאינו בקי וכו': הני אלפים אמה היכן כתיבן דתניא °שבו איש תחתיו אלו ארבע אמות °אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה מנא לן? אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום ומקום מניסה וניסה מניסה וניסה מגבול וגבול מגבול וגבול מחוץ וחוץ מחוץ דכתיב °ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו', ונילף °מקיר העיר וחוצה אלף אמה? דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מחוצה, ומאי נפקא מינה *הא תנא דבי רבי ישמעאל °ושב הכהן °ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה? הני מילי היכא דליכא מידי דדמי ליה אבל היכא דאיכא מידי דדמי ליה מדמי ליה ילפינן: אלפים אמה עגולות: ורבי חנינא בן אנטיגנוס מה נפשך אי אית ליה ג"ש פיאות כתיבן אי לית ליה גזירה שוה אלפים אמה מנא ליה? לעולם אית ליה גזירה שוה ושאני הכא דאמר קרא °זה יהיה להם מגרשי הערים לזה אתה נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת, ורבנן? תני רב חנינה אומר כזה יהו כל שובתי שבת. א"ר אחא בר יעקב *המעביר ד"א ברה"ר אינו חייב עד שמעביר הן ואלכסונן א"ר פפא *בדיק לן רבא: עמד ברשות הרבים גבוה י' ורוחב ד' צריך הן ואלכסונן או לא? ואמרינן ליה לאו היינו דרב חנינה דתניא רב חנינה אומר כזה יהו כל שובתי שבת: וזה הוא שאמרו העני מערב ברגליו אמר ר' מאיר אנו אין לנו אלא עני וכו': אמר רב נחמן מחלוקת "במקומי" דר"מ סבר עיקר עירוב בפת

עני

שמות טז · במדבר לה · במדבר לה · שם · ויקרא יד · שם · במדבר לה

וסוף דכי רהיט מטי. הא דקתני מתני' דאם היה קנה שביתה בעיקרו הוא דכי הוה רהיט מטי התם קודם שתחשך, התם מהגיא אמירה, ואי קני התם מצי למיזל לביתו בנחת: חשכה לו. לילך עד ביתו אפילו במרוצה אבל לעיקרו הוה מטי במרוצה אי הוה רהיט: מסגי קלי. הולך מעט מעט: דסביל אחוה. אילן אחר היה נסמך עליו: דפריק מריה מכרגא. טוען פירות הרבה ומוכרן ופורע מהן המס: לא ידענא ליה. איני מכיר אותו אילן: מוסר שביתתו למכיר. אומר שביתתי עמך: ולא היא. הא דאמר ליה משמיה דר' יוסי ליתא דלא תניא ליה בשם ר' יוסי אלא סתמא תניא ליה לעיל, ומשום הכי אמרה בשם רבי יוסי כי היכי דליקבלה מיניה: ה"ג ולא היא לא תניא ליה כדר' יוסי: נימוקו עמו. טעמו במסכת גיטין (דף סז.) מונה שבחן של חכמים ואמר ר"י נימוקו עמו. נים וקו דבר ישר כקו המשקולת: אלו ד' אמות. ליוצא חוץ לתחום: מקום ממקום ומקום מניסה. פסוק שנאמר בו מקום ולא נאמר בו ניסה דנין אותו מפסוק אחר שנאמר בו מקום וניסה כגון "אל יצא איש ממקומו" דנין "ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה" מה להלן כתיב ניסה "אשר ינוס" אף מקרא דאל יצא איש ממקומו מרבי ביה ניסה והוי כמאן דכתיב ביה ניסה, והדר דנין ניסה מניסה וניסה מגבול כלומר דנין ניסה זו שלא נאמר בו גבול מניסה שנאמר בו גבול דכתיב "מגבול עיר מקלטו אשר ינוס" ומרבינן נמי בהאידך ניסה דאל יצא איש ממקומו" כאילו כתיב ביה גבול והדר דנין גבול מגבול וגבול מחוץ, דנין גבול זה שלא נאמר בו "חוץ" מגבול שנאמר בו "חוץ" שנאמר "ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול" ומרבינן חוץ מג"ש להאי גבול דאל יצא איש ממקומו" והדר דנין האי חוץ מחוץ "ומדותם מחוץ לעיר" דכתיב ביה אלפים באמה: ושב הכהן ובא הכהן. בתורת כהנים שנויה בנגעי בתים בשבוע של הסגר ראשון כתיב "ושב הכהן ביום השביעי וראה והנה פשה הנגע בקירות הבית" וכתיב בתריה "וחלצו את האבנים ואת הבית יקציע מבית יקצעו עפר הבית סביב הקיר ועפר אחר יקח וטח את הבית" וכתיב "ואם ישוב הנגע ופרח בבית וגו' ונתץ את הבית" ותניא ופרח יכול לא יהא טמא עד שיחזור ויפשה ת"ל לרעת ממארת לרעת ממארת לג"ש מה לרעת ממארת האמורה בבגדים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה אף לרעת ממארת האמורה בבתים טימא את החוזר אע"פ שאינו פושה יכול חזר ופרח בו ביום יהא טמא נאמר ואם ישוב הנגע ונאמר ושב הכהן מה שיבה האמורה להלן בסוף שבוע אף שיבה האמורה כאן בסוף שבוע למדנו שנותן לו שבוע אחר החליצה וקיצה וטיחה אם חזר הנגע טמא ואם לא חזר טהור אין לי אלא חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע אלא בפושה בשבוע של הסגר ראשון מניין לנגע שעמד בעיניו בראשון שלא פשה והכהן לא חלץ ולא קצה ולא טח והמתין שבוע שני ופשה בשבוע שני מניין שהוא חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואינו נותצו מיד ת"ל ובא הכהן (א)והנה פשה וגו' ואע"ג דהאי קרא בתריה דאם ישוב הנגע כתיב דמשמע דבנגע החוזר קאי מפקינן ליה התם מהאי משמעות ומרבינן נתילה לנגע החוזר ואע"פ שלא פשה והאי "ובא הכהן וראה והנה פשה" דמשמע דבעי פשיון מוקמינן ליה בנגע שעמד בראשון ופשה בשני ואע"ג דכתיב נתילה בתריה יליף בג"ש נאמר כאן בפשה בשני ובא הכהן ונאמר בפשה בראשון ושב הכהן *)היא שיבה היא ביאה כלומר זו כזו מה להלן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף כאן חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע ואם חזר שוב בעי נתילה אלמא אע"ג דלאו שיבה היא כיון דשיבה וביאה חדא מילתא היא דתרוייהו משמע שבא מביתו לבית המנוגע דיינינן גזירה שוה מינייהו: אי אית ליה ג"ש. דמקום מניסה וחוץ מחוץ כדאמר לעיל: פיאות כתיב. (עגב) ופאת משמע מרובע: הן ואלכסונן. ד"א וח' חומשי אמה דאמרן כזה יהו כל שובתי שבת פיאות הן להן וגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כי האי גוונא שנותנין להן שיעור אלכסונן דהא ליכא למימר בהו רבוע ועיגול: בדיק לן. מנסה אותנו: מי בעינן הן ואלכסונן. שיהא רחב ד' ברבוע שתוכל למתוח בו אלכסון, דדבר עגול אין לו אלכסון: מחלוקת במקומי. גרסינן ביו"ד, מחלוקת דר' מאיר ור' יהודה דקא שרי ר' יהודה אפילו לעשיר לערב ברגליו באומר שביתתי במקומי, "והוא שאמרו" דמתני' לקמן מפרש היכא קאי אי אמכיר אילן דקתני דאמר "שביתתי במקום פלוני" או אאינו בקי דקתני דאמר "שביתתי במקומי":

[נ"ל קדמה]

כזה יהו כל שובתי שבת. פ"ה דגבי העברה ליכא למיתב פיאות אלא כה"ג שנותנין שיעור אלכסון דהא ליכא למימר בהן ריבוע ועיגול ור' שמואל מפרש שמרביעין ד' אמות ברשות הרבים בריבוע עולם ואם מעביר או זורק ממזרח למערב או מצפון לדרום חייב בד"א לחודיה ואם לאלכסונו של עולם אינו חייב עד שיזרוק או יעביר ד"א ואלכסונן ועמוד נמי ברה"ר גבוה י' (ג) ורחב ד' דבעינן נמי ד' על ד' מרובעים היינו כשמעמיד האלכסון העמוד לאלכסון העולם אבל העמיד האלכסון ממזרח למערב ומצפון לדרום לא סגי בד' על ד' מרובעות ועיר עגולה נמי אמרינן בכילד מעברין (לקמן דף נו.) דמרבעה בריבוע עולם ור"ת מפרש דלכל נותנין האלכסון בזריקה ובהעברה ובתחום שבת ועמוד נמי צריך שיהא בו שש פחות ב' חומשין והא דמזכיר בכל דוכתא ד' אמות היינו משום דנפיק מינייהו האלכסון וכוורת דפ"ק דשבת (ד' ח.) שהיא עגולה ואין לה אלכסון נקט רחבה ו' דאי הוה נקט ד' הוה משמע דלא בעי אלכסון ול"נ דפיאות דשבת ילפינן מערי הלוים והתם אין נותנין פיאות אלא לפיאות העולם כדמוכח בכילד מעברין (לקמן דף נו:) דקאמר נמצא מגרש רביע* : ואהיכא

סד א מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ג סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תט סעיף יא:

סה ב מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה ט סמג לאוין סו טור ש"ע א"ח סי' שמט סעיף ב:

רש"ל מ"ז

פי' מג"א סי' קט

[וע"ע תוס' יומא כה. ד"ה וכולן וכו']

[נ"ל לביתו]

[תוספתא פ"ג פ"ש לעיל נ:]

[כתובו' פ"ג ליתא להדיא ר' יוסי אומר אם היו שנים וכו']

מס כב:[יומא ב: יבמות יז: מיר ה. מכות י: הוריות ח: מנחות פה: בכורות נג. חולין פה.]

[פסחים נה: מ"ק יב. כתובו' פא. נדרים נ: מנחות נה: חולין קנג.]

*) [לפי גירסת רש"ל ושב הכהן כס"ל ולחי"ל מ"ה היא שיבה כו']

רבינו חננאל

שנתנו עירובו בדרום. פי' אם נתן עירובו בצפון בסוף אלף אמה יש לו לילך בצפון ג' אלפים אמה אלפים תחומו שבצפון ואלף שהעתיק לו מן הדרום נשאר לו בדרום אלף אמה וכענין הזה בצפון: פיסקא מהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים אמה. אמר רבה והוא כי רהיט מטי תותי האילן קודם שקדש היום והאי דקתני והיה ירא שמא תחשך לביתו אבל לאילן מצי אזיל. אי נמי כי מסגי קליל קליל. אבל אם רהיט מטי. פי' דקלא דסבילא דקל נפל על דקל אחר והיה עמסו והיה נקרא דקלא דסביל אחוה. דקלא דפריק מריה ביה דקל גדול והיה עושה פירות הרבה והיה בעליו מוכרם ופורע המס שעליו. והיה נקרא דקלא דפריק מריה. כלומר פודה בעליו מן המס שעליו. הא דא"ל רבה לרב יוסף משום דר' יוסי תניא ר' יוסי אומר [אם היו] שנים אחד מכיר אילן או גדר או מקום ואחד אינו [מכיר] מוסר שביתתו למכיר. והמכיר אומר תהא שביתתנו במקום פלוני זו הברייתא לא שנאה ר' יוסי אלא אמר רבה משום דר' יוסי כדי שיקבלוהו ממנו רב יוסף משום דר' יוסי נימוקו עמו: מתני' אם אינו מכיר או אם אינו בקי בהלכות כו'. הני אלפים אמה היכא כתיבן דתניא שבו איש תחתיו אלו ד' אמות אל יצא איש ממקומו אלו אלפים אמה מנ"ל אמר רב חסדא למדנו מקום ממקום כתיב הכא אל יצא איש ממקומו ביום השביעי וכתיב התם ושמתי לך מקום אשר ינוס שמה מה זה מקום שיש בו ניסה אף זה מקום (אילן יש בו כתוב) [הוי כמו שכתוב בו] ניסה וילפינן ניסה מן ניסה כתיב הכא ניסה וכתיב התם ואם יצא יצא הרוצח אל גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה מה ניסה זו יש בה גבול אף ניסה זו יש בה גבול ויליף גבול מגבול כתיב הכא גבול וכתיב התם ומצא אותו גואל הדם מחוץ לגבול עיר מקלטו ויליף מחוץ מחוץ ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב וגו' ואקשינן אדיליף מחוץ מחוץ באלפים ניליף מחוץ מחוצה אלף אמה סביב שנא' מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב ודחינן דנין מחוץ מחוץ ואין דנין מחוץ מחוצה. ואקשינן על ר' חנינא בן אנטיגנוס דתני במתני' אלפים אמה לכל רוח עגולות מה נפשך אי בג"ש גמר מהני אלפים אמה מרובעות הוה ליה למימר דהא בקרא פאת כתיבי. פי' פאת קדמה ופאת נגב ופאת ים ופאת צפון ולא אשכחת לה פיאות אלא (בקובע) [במרובע] ואי לא גמיר גזירה [שוה] אלפים תחום שבת מנא ליה ופרקינן לעולם גמיר ג"ש ושאני מגרשי ערי הלוים דכתיב בהו זה יהיה לכם מגרשי הערים כלומר לזה אתה נותן פיאות ועושה אותן מרובעות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת דנמירי מיניה. ורבנן דבעי מרובעות סברי כדתני רב חנינא זה יהיה לכם כזה יהיו כל שובתי שבת. פי' רבנן סברי פיאות הן הזויות וקיי"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא הלכך ד' אמות שאמרו חכמים הן ה' אמות וג' חומשי אמה וכן למדידת ד' אלפים אמה תחום שבת. אמר רב אחא בר יעקב המעביר ד' אמות ברה"ר אינו חייב עד שיעביר ד' אמות ואלכסונן שהן ו' אמות פחות ב' חומשין. אמר רב פפא בדיק לן רבא עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' אי בעינן הן ואלכסונן אי לא ואמר לן לאו היינו דתני רב חנינא כזה יהיו כל שובתי שבת: מתני' וזהו שאמרו העני מערב ברגליו ר"מ אומר אין לנו אלא העני ר' יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר לא אמרו מערבין [בפת]

אלא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושב הכהן וכו' ת"ל ובא הכהן וראה והנה: (ג) תד"ה כזה כו' גבוה עשרה ורחב ארבעה דסגי נמי בארבעה על ארבעה וכו' אבל העמיד האלכסון העמוד ממזרח למערב ומצפון: כזה

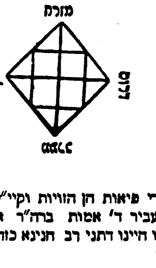

"אל יצא איש ממקומו"
1. מקום
2. ניסה
3. גבול
4. חוץ

נושא
מאיפה נלמד שיעור אלפיים אמה לתחום שבת

נושא
הן ואלכסונן
1. אלפיים דתחום
2. ד' אמות ברה"ר
3. ד' טפחים על עמוד גבוה י'

נושא (עד נב.)
I עיקר תקנת עירוב: ברגל - או - בפת
הערה: עירוב ברגל מחלוקת ל-
א) שביתתי במקומי
ב) שביתתי במקום פלוני
II מתי מועיל
א) אמרת שביתתי במקומי
ב) שביתתי במקום פלוני

מבנה
◇ ר' נחמן / ר' חסדא
חולקים בהסבר מח' התנאים - ר"מ ור' יהודה ובפס' האמ' הוא אי אמרינן כר' נחמן דחולקים במאי עיקר עירוב
-או-
כר' חסדא דלדברי הכל עיקר עירוב ברגל

במקומי / במקום פלוני